1922

Published and distributed under permit (No. 781), authorized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of Jersey City, Jersey City, New Jersey. — By order of the President, A. S. BURLESON, Postmaster General.

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ | РІК XXX. | Число 2. | Джерзи Сити, Н. Дж., середа, 4. січня, 1922. | VOL. XXX. | No. 2. | Jersey City, N. J., Wednesday, January 4, 1922. | THREE CENTS

СКЛАДАЙТЕ ПОЗИЧКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ОБОРОНИ ДЛЯ ЗДОБУТТЯ І ЗАКРІПЛЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТИ ГАЛИЦЬКОЇ ДЕРЖАВИ

ФРАНЦІЯ ПІДНОСИТЬ НОВЕ ПИТАННЄ ЩОДО СУБМАРИН

ВАШІНГТОН, 31. грудня. — Французька делеґація дістала від свого уряду припорученнє порушити на конференції для зменчення зоружень нове питанне, яке може знов станути поважною точкою суперечности.

Коли прийде до ухвалювання внесення американського делеґата Рута щодо заборони вживання підводних лодок проти торговельних кораблів, тоді французькі делеґати мають зажадати докладного означення, що має розумітися під торговельним кораблем.

Сей запит має бути звернений знов проти Англії, котрій Французи хочуть закинути, що вона згоджується удержувати всего 10,000 тон помічних кораблів, але рівночасно будує богато великих торговельних кораблів, які на случай війни дуже легко обсадити 8-цалевими гарматами а то навіть більшими. Тому Франція думає зажадати докладного вирішення, чи торговельний корабель, котрий мохе внести восьмицалеві гармати, зачисляти межи военні чи межи торговельні кораблі. Кромі сього є ще друге питанне, яке свого часу уже було основою поважної суперечки межи Злученими Державами та Німеччиною. Се питанне ношення гармат взагалі. Як відомо, Злучені Держави узброїли гарматами усі торговельні кораблі та висилали на них моряків з военної фльоти. Своє зарядженне мотивували потребою оборони. Зате Німеччина уважала такі кораблі военними кораблями, а себе управненою затоплювати їх підводними лодками.

ГРІЗБА СТРАЙКУ В НЮЙОРСЬКІМ ПОРТІ.

НЮ ЙОРК, 31. грудня. — Роземна Рада Нюйорського Порту повідомила представників юнії морських робітників, що корабельні підприємці постановили обнижити заплату всім катеґоріям робітників на кораблях. Представники юнії заявили, що вони предложать справу членам юнії, і що сі правдоподібно постановлять вийти на страйк.

ВЛАСТИТЕЛІ КОПАЛЕНЬ ВУГЛЯ НЕ ХОЧУТЬ ГОВОРИТИ З ПРЕДСТАВНИКАМИ МАЙНЕРІВ.

КЛІВЛЕНД, Огайо, 31. грудня. — Джан Луис, предсідатель майнерської юнії Де Юнайтид Майн Веркерс оф Америка, просив представників властителів копалень в центральнім вуглевім окрузі (довкола Питсбурга) на конференцію на день 6. січня, щоби вирішити справу заплати та робітничих умов в копальнях. Властителі копалень відмовилися прибути на конференцію.

Зате представники властителів копалень в стейтах Індіяна та Илиной повідомили Луиса, що вони годяться на відбутте такої конференції.

ФАРМЕРСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ КРИТИКУЄ ФАРМЕРСЬКУ КОНФЕРЕНЦІЮ, СКЛИКАНУ ПРЕЗИДЕНТОМ ГАРДИНГОМ.

ВАШІНГТОН, 31. грудня. — Фармерська організація, Де Фармерс Нешенел Кавнсил, видала публичну заяву про скликану президентом Гардингом фармерську конференцію.

Заява має в собі кілька дуже відливих дотинків на адресу президента Гардинга. На самім вступі заявляється, що на конференцію запрошено не лише фармерів, але й тих, що фармерів визискують. Фармерській конференції ворожиться, що вона буде таким самим „блофом", яким показалася конференція для зменчення безробіття та конференція для зменчення военних зоружень. В минувшім конґресі внесено було богато законопроектів, які моглиби були помогти фармерам, але президент Гардинг мав постаратися, щоби вони перепали, бо так йому мали приказати великі американські банкирі з Дж. П. Морґеном на чолі. В той спосіб поховано недавно лише законопроект про позичку для фармерів. Сенатор Ла Фолет доказав недавно, якто банкирі рабують формерів. Фармерство є під теперішну пору найгірше платним заняттем в Злучених Державах, і останеться на далі таким, як довго военних довгів не сплатиться з великих маєтків і весь світ не зверне своєї уваги на кормленне та одіванне народів, а не на визиск та загарбуванне землі.

Дата фармерської конференції ще не установлена. Сподіються, що вона почнеться дня 15. січня.

СИБІРСЬКА ДЕЛЕҐАЦІЯ ВИДАЄ ЗАЯВУ ПРОТИ ЯПАНУ ТА ФРАНЦІЇ.

ВАШІНГТОН, 1. січня. — Спеціяльна торговельна делеґація Далеко-східної Републики (Східного Сибіру) видала публичну заяву, в котрій міститься ряд документів, які мають доказати, що Франція і Япан заключили на весну 1921. року ряд умов про перевіз військ, воюючих проти большевиків, а в яких Франція мала обіцяти Япанови всі економічні концесії на Сибірі з тим, однак, що й французькі інтереси будуть взяті під увагу.

Делеґація заявляє приватно, що документи роздобула шпіонська служба републики. Япанські та французькі представники на конференцію для зменчення военних зброєнь заперечують вповні правдивість сих документів.

УКРАЇНЦІ СПАЛИЛИ ПОЛЬСЬКОГО ОРЛА ПЕРЕД КОНСУЛЯТОМ В НЮ ЙОРКУ.

НЮ ЙОРК, Н. Й., 3. січня, 1922. — Вчера, о годині 12 вполудне явилась громада Українців, зложена з около 500 до 600 людий, мущин і женщин, перед польським консулятом в Ню Йорку. Вони несли таблиці з написями, які звертали увагу прохожих людий. Довкола Українців зібралася велика ґурма не-Українців і випитувалась про причину сеї демонстрації. Представники ґазет дістали також потрібні інформації. Около години 2 зібралась ціла громада на розі 57 улиці і 3 евені: там розвинули американський прапор і відспівали хором американський гимн „Май Кантрі". ОПІСЛЯ ПІДНЕСЛИ ДО ГОРИ ПОЛЬСЬКОГО ОРЛА, РОЗЛІПЛЕНОГО НА ЧЕРВОНІМ ПОЛОТНІ І СПАЛИЛИ СЕРЕД ЗАГАЛЬНИХ ОКЛИКІВ „ДОЛІВ З ІМПЕРІЯЛІСТИЧНОЮ ПОЛЬЩЕЮ". Відтак відспівали „Не пора" і „Ще не вмерла", та відїхали домів.

ЗАЛІПЛЕННЄ ВІКОН ПОЛЬСЬКОГО КОНСУЛЯТУ В НЮ ЙОРКУ УКРАЇНСЬКИМИ ПРОТЕСТАМИ.

НЮ ЙОРК, Н. Й., 3. січня, 1922. — В ночі під Новий Рік нюйорські Українці обліпили всі вікна польського консуляту в Ню Йорку українськими протестами проти Польщі - злочинниці. Написі в англійській мові говорили про польські злочини в Галичині і на других нападених Польщею українських землях. Одна напись містила такі слова: „Польський тиран — се дійсний большевик". Тими афішами обліплено також зелізні стовпи і мури в околиці польського консуляту. Написі удержались до нині і звертали вагу прохожої публики.

СТРАЙКАР ЗАСУДЖЕНИЙ ЗА НЕПОСЛУХ СУДОВОМУ НАКАЗУ

Нюйорський суддя Фостер судив страйкуючого молочарського візника Александра Файделя за непослух судовому приказови, котрий свого часу був виданий на домаганнє молочарських підприємств, а котрий забороняв молочарським страйкарям допускатися яких-небудь насильних вчинків. Файдел мав напасти на одного сдрайколома, як сей розвозив молоко. Суддя засудив його на три місяці тюрми. Кромі Файделя ставали на лаві обжалованих ще вісьмох других страйкарів, але суддя не видав щодо них засуду.

БОЙКОТ ПОЛЬСЬКОЇ ШКОЛИ, НА ВОЛИНІ ПІД ПОЛЬСЬКИМ НАЇЗДОМ.

До української школи села Мощона, на Ковельщині, як це водиться на Волині, приначено Польку, що не може в українській мові навіть розмовляти. Коли мешканці села, що були скликані на громадські збори, довідалися, що це за учителька, — то всі як один загули: „Не треба нам такої учительки яка тільки баламутитиме наших дітей!" І тут же всі рішучо відмовилися ремонтувати помешкання для учительки.

ЛІКАРІ ПРО ВЖИВАННЄ АЛЬКОГОЛЮ НА ЛІКАРСТВО

Лікарська газета „Ді Джернел оф де Америкен Медикел Асосіейшен" розіслала до лікарів квестіонар в справі уживаня алькоголю як лікарство. Як подають з Шікаго, більшість лікарів відповідає на квестіонар потакуючо, о скілько ходить о горівку. Зате про вино та пиво лікарі висказують якраз противно: їх вони не признають зовсім непотрібними для лікарської практики.

Трийцять чотирох илинойських лікарів признало, що вони знають случаї, в котрих виконуванне прогибіційного закона довело до тяжких мучень ба навіть смерти, тоді як 122 лікарів відповіло, що вони про такі случаї не знають. Більшість лікарів заявилася за знесеннєм всякого омеження лікарів щодо записування горівки як лікарства.

АРЕШТ КОРАБЛЯ.

Прогибіційні урядники в порті Бостон, в стейті Месечузетс, заарештували англійський двоогловий вітрильний корабель „Ґолден Вест", закидаючи йому, що він займається начкованнєм горівки та других алькоголічних напитків до Злучених Держав. Корабель привезено зараз до порту, де зараз має почитися його ревізія. Урядники довідалися, що корабель має на собі 80,000 гальонів горівки. Капітан корабля каже, що він не думав їхати до Злучених Держав, а до англійських островів коло американського побережа, але він мав якийсь клопіт з вітрилами через бурю і мусів навернутися до побережа Злучених Держав.

КРАВЕЦЬКИЙ СТРАЙК ШИРИТЬСЯ.

КЛІВЛЕНД, Огайо, 31. грудня. — Секретар юнії кравців жіночої одежі приказав робітникам одної кравецької шапи, котра не захотіла підписати нової умови щодо заплати та умов праці, вийти на страйк. Незадовго мають видатя подібні зарядження проти других варстатів.

КОРЕАНЦІ ВИДАЮТЬ ЗАКЛИК ДО КОНФЕРЕНЦІЇ.

ВАШІНГТОН, 1. січня. — Кореанська місія подала нині до публичного відома апель (заклик) до вашінґтонської конференції для зменчення зоружень.

Заклик домагається повної самостійности Кореї, що нині находиться під військовою окупацією Япану. Заява каже, що мир на Сході немислимий без признання Кореї самостійною державою. Самостійна Коея становилаби поважне заборолo для военних партій на Сході, тоді як знесенне самостійности Кореї мусілоби викликати війну уже в найблизчій будучности.

Заклик підписали просто всі верстви кореанського народа. Межи підписами є підпис сина бувшого кореанського цісаря, підписи людий ріжних професій, і т. д. аж до провідників робітничих юній.

Українці в Злучених Державах!

В день Нового Року і Різдва Христового всі українські громади і всі громадяни в Злучених Державах повинні доложити пильних заходів, щоби Позичка Національної Оборони Галицького Українського Правительства осягнула як найскорше повну побіду.

Ляхи вже згори заповідають і голосять, що українська позичка в Америці не вдасться, бо хотіли-б нашу невдачу використати проти увільнення української Галичини з ляцького наїзду.

Одначе українські громади і громадяни повинні доказати своїм патріотизмом і ділом, що не ворог буде радіти невдачею української боротьби проти нього, тільки Галицька Україна буде радіти успіхом української боротьби.

Вже не дуже далеко до завершення $100,000-ної позички, але щоби акція не продовжалась занадто довго, треба подвоїти заходи і працю і по змозі як найскорше довершити діло.

Нехай ті громади, котрі вже досі сповнили свій обовязок, збільшать ще свої заходи, а ті, що досі були занедбали діло, приспішать акцію з трудом в десятеро більшим, а успіх буде певний!

Українське Правительство Галичини власне тепер потребує як найбільше матеріяльної і моральної помочі, отже нехай надія Галицької України, яка звернена на нас і правительство Петрушевича, не заведе її!

Ставаймо всі до праці для волі рідної землі!

ФРАНЦУСЬКИЙ ПРЕМІЄР ЗАЯВЛЯЄТЬСЯ ЗА ТІСНИМ ФРАНЦУСЬКО-БРИТАНСЬКИМ ДОГОВОРОМ

ЛОНДОН, 3. січня. — Перед виїздом на конференцію аліянтської Найвисшої Ради в Кан французький премієр Арістід Бріян передав отсю заяву париському кореспондентови тутешнього дневника Дейлі Мейл:

„Ключем до цілої европейської ситуації є безпеченство Франції. Нехай передівсім буде між Великою Британією і Францією умова або союз, який ми предкладали, але якого не принято. Така умова була би підставою, на якій основано би відбудову Европи. Се було би також найліпшим доказом, що наша програма будови морської фльоти не є і ніколи не може бути звернена проти наших англійських приятелів.

„До такої умови можнаб додати другі союзи, які обіймали би других наших союзників, може на спосіб умови про справи Тихого океану. Але французько-британський договір мусить бути основною підставою всіх союзів".

ПЕРЕД ВИРІШЕННЄМ АНГЛІЙСЬКО-ІРЛЯНДСЬКОГО ДОГОВОРУ.

ДАБЛИН, столиця Ірляндії, 3. січня. — Сесія ірляндського революційного парляменту зачнеться сьогодня наново. Вона буде головно присвячена дискусії над лондонським британсько-ірляндським мировим договором. Дискусія, як заповідається, тривати-ме весь тиждень. До 40 послів зголоситься до слова.

Республіканці вперто стоять при домаганню республіки і повної незавісимости для Ірляндії, але мимо се є вже поважна більшість в парляменті, що заявиться за приняттем договору. Та більшість опирається на громадській думці в Ірляндії, бо з усього краю щораз більше приходить вістий про те, що нарід домагається приняття договору і скінчення борні з Англією.

Вперті ірляндські республіканці зачали видавати нову часопись під назвою „Республіка Ірляндії", яка присвячена обороні республіканського устрою і повної незавісимости Ірляндії.

СПОДІВАЮТЬСЯ ВІЙСКОВОЇ ДИКТАТУРИ В ПОРТУҐАЛІЇ.

ЛІСБОНА, столиця Портуґалії, 3. січня. — Міністерський кабінет під проводом премієра і міністра скарбу Кунга Леал, уступив. Говорять, що на його місце може прийти війскова або цивільна диктатура. Але досі у сьому напрямі нiщо ще не приготовлено.

ПОЛОВИНА ФРАНЦУСЬКОГО БУДЖЕТУ ЙДЕ НА ПРОЦЕНТИ ВІД ДЕРЖАВНИХ ДОВГІВ ФРАНЦІЇ.

ПАРИЖ, 3. січня. — Неурядові звідомлення подають, що французький державний буджет на 1922 рік виносить 24,606,-286,000 франків. Парлямент обтяв з буджету, предложеного правительством, 326 міліонів франків.

В буджеті міститься один видаток в сумі 12,886,000,000 франків на покриттє процентів від державних довгів в 1922 році.

Замітка. — Французький франк виносить тепер около 8 американських центів, то значить, що 24 біліони (в Америці називають біліоном ту суму, яку в Европі називають міліярдом), на американські гроші буде около 2 2біліони долярів.

Буджет в сумі 2 біліонів долярів є дуже великий як на Францію. Вистане пригадати, що се є половина буджету найбогатшої держави у світі — Злучених Держав Америки.

З того незвичайно високого буджету, під тягарем якого гнеться найбіднійша і середня верства французького народу, правительство Франції платить половину на саму тільки сплату річного проценту від державних (военних) довгів. Супроти сього воно є безрадне, особливо тому, що є під розказами французьких банкирів і не оподатковує як слід капіталістів і наживників, а тільки бідне і середно заможне населенне. Одначе бодай не повинно французьке правительство (під проводом бувшого соціяліста Бріяна) радити народови видавати нові великі міліони на сухопутню армію і на военну морську фльоту, а зокрема на підводну морську фльоту.

Такі военні буджети більше ширять большевизм аніж Ленін.

ХОЧЕ МІЖНАРОДНЬОЇ ПОЛІЦІЇ.

ЛОНДОН, 31. грудня. — Джордж Н. Барн, посол англійського парляменту і представник Великої Британії до Ліґи Народів, пише в тутешній часописі Дейлі Кроникл, що та часопись слушно осудила Францію за її домаганнє великої фльоти военних підводних лодок, а згадуючи про американські приписи про управильненнє справи підводних лодок, зазначує, що для переведення всяких подібних управильнень треба міжнародньої поліції, яка ужила би сили на випадок, як яка держава не хоче повинуватись міжнародним присудам.

Він подає яко приклад ломання міжнародніх присудів напад Польщі на Вильну і її дотеперішню окупацію сеї литовської столиці.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА.	
Three cents the copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign ond Jersey City Rates.		В Джерзи Сити і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ПЕРЕСТРАХ СЕРЕД ПОЛЯКІВ ІЗЗА СПРАВИ УКРАЇНСЬКОЇ ГАЛИЧИНИ.

Вісти з Парижа і Лондону про те, щ осправа Східної Галичини буде полагоджена державами антанти зараз по вашингтонській конференції, викликали в польських державних кругах велике замішанне. З того приводу відбулось у Варшаві 2. грудня, 1921, тригодинне засіданне ради міністрів під проводом начальника польської держави Пілсудського, на якім порішено м. і.: 1) старатись за всяку ціну при помочі польських емісарів позискати бодай кількох українських політикіт для пляну „автономії" в рамах польської держави; 2) подбати про те, щоби польська преса змінила на якийсь час своє аґресивне становище проти Українців Східної Галичини і виступила в ролі посередника.

НОВА ЛЕҐЕНДА НА УКРАЇНІ.

В Київщині серед народу повстала така нова леґенда, яку собі люди переповідають:

У Киеві до одної церкви, де правив службу священик, принесли хрестити дитину. Священик згодився, але коли розгорнув пеленки, то замісць дитини побачив мотузок. Священик відмовився хрестити.

Куми пішли були, але зараз повернулись і кажуть: „Як ми виходили з церкви, то дитина почала плакати: „Охрестіть!" Береться священик хрестити, та розгорнувши вдруге, знову замісць дитини побачив сокиру. І священик знову відмовився.

Куми втрете зачали просити, щоб охрестив дитину. По довших ваганнях священик одягає втрете ризи і починає хрестити. Розгорнув пеленки і замісць дитини побачив китицю рож.

Почав священик хрестити той букет. Занурив у воду букет, а з того будету вийшла дівчинка тай каже:

— Я Україна. А далі додає: Це ви добре зробили, що охрестили за третім разом, бо якби за першим разом охрестили, то нас би всіх повішали; якби за другим разом, то нас би порубали; а тепер Україна розцвіте як рожа.

СМЕРТЬ 200 УКРАЇНЦІВ З РУК МОСКОВСЬКИХ КАТІВ.

Часопись „Українська Трибуна" подає такий опис страчення московськими наїзниками 200 Українців в Проскурові, на Поділлю:

Ми одержали слідуючі відомости про геройську смерть до 200 наших патріотів підчас різні орґанізованої большевицькими бандами в Проскурові.

Коли, після залишення Проскурова війсками Палія, туди знову повернулась большевицька влада і місто було заняте большевицькими бандами, почалась жорстока розправа „з Петлюровцями". Арештовували по списках; декого ловили на улиці.

Всіх арештованих, до 200 душ (імена їх подамо), було загнано в місця покарання. Деяких вже до того часу було помордовано й покалічено.

Смертників примушено викопати для самих себе яму.

Розстріл провадився привселюдно і при невідмінній присутности родин покараних.

Перед смертю один із смертників проголосив промову, в якій зазначив, що їх двісті душ будуть тим мостом, по якому пройде 200,000 тисяч найліпших синів народу зі зброєю піднятою за визволенне Батьківщини. Промовець закликав народ не забувати, що не вони одні кладуть своє життє на вівтар Вітчини, що їх кров, кров тисяч таких як вони смертників, запалить все живе, що є на Батьківщині до боротьби з катом-чужинцем. Промова тривала довший час і була сказана з таким захопленнем і запалом, що загіпнозувала навіть самих катів, які уважно вислухали її й не перервали до кінця.

Наказ стріляти не мав успіху. Червоноармійці не поворохнулись і тільки, взявши револьвери, „чекісти" примусили почати безладну стрілянину по засудженим.

Смертники вмирали геройчно, співаючи хором гимн: „ЩЕ НЕ ВМЕРЛА УКРАЇНА".

Майно покараних сконфісковано. Їх родини викинуті з власних помешкань і вислані з Проскурова. Вічна память жертвам борцям за визволенне. Вічна память героям народу.

ПРОТЕСТ ДО НАЙВИСШОЇ РАДИ ПРОТИ ЛЯЦЬКОЇ ОКУПАЦІЇ ГАЛИЧИНИ.

Подається до загального відома українського загалу, що Ліга Американських Горожан і Ветеранів вислала дня 26-го грудня, 1921, до Найвисшої Ради у Франції обширний меморіял з 14 тисяч підписами в справі визволення рідного краю з ляцького ярма, а також осібний протест в справі ляцьких надужить.

Филаделфія, Па., 2. січня, 1922.

ЗА ЛІГУ:

Т. Грицей, предс. — **Андрій Шостак**, секр.

ОБРАЗКИ З ПОЛЬСЬКОГО ПЕКЛА.

(Від власного кореспондента).

У Львові 7. грудня арештували відомого українського діяча, адвоката д-ра Степана Барана. Сам факт арештування не був би дивний, бо для галицьких Українців арештованне — се щоденна страва. З визначніших українських діячів більше знаходиться в польських вязницях ніж на волі. А хто й на волі, то тільки неначе „на відпустці", бо звичайно вчера був у вязниці, а завтра знов там опиниться. Тай др. Баран не так давно вийшов з вязниці, отже нічого дивного, що його „відпустка" скінчилася і він знов помандрував до вязниці.

Але цікава **причина**, яку сим разом придумали польські власти, щоби арештувати українського діяча.

Др. Баран, як адвокат, вніс до воєвідства у Львові рекурс проти заборони українських часописів „Український Вістник" і „Батьківщина". До сього рекурсу причепилися польські власти і директор львівської поліції Райнлендер вніс до карного суду у Львові на д-ра Барана карне донесенне, що він змістом рекурсу допустився злочину з § 65-го уступ а) бувшого австрійського карного закона.

Сей параграф говорить, що злочину публичного насильства допускається, хто публично або в письмі ширить погорду або ненависть до особи пануючого, до форми правління або державної адміністрації.

Значить, директор поліції рішив, що др. Баран в згаданім рекурсі ширив ненависть і погорду до польської державної адміністрації в українській Галичині і сим допустився злочину зі згаданого параграфу.

Польський суд, очевидно, прихилився до думки польського директора поліції і замкнув д-ра Барана до слідчого арешту. Слідчий арешт мотивував суд приписом § 175-го, уступ 4-тий, карного процесу, де говориться, що над обвиненим треба розтягнути слідчий арешт, коли заходить небезпека, що він міг би злочин повторити.

Очевидно, др. Баран міг би „повторити злочин", вносячи як адвокат до польського суду чи адміністрації якесь письмо в обороні чи якогось українського діяча чи українського товариства. Щоб він сього не міг зробити, замкнули його до слідчого арешту.

Сей цілий випадок Ви там в Америці будете читати як казку, бо в цілім культурнім світі нечувана річ, щоб адвоката ставлено під суд за його виступ у виконуванню свого адвокатського уряду. В царській Росії навіть цареубийців боронили адвокати і за те їх не арештували й не судили.

Та в Польщі для Українців нема ніякого права і тому польські власти арештують кого хотять і навіть не соромляться в вишукуванню причин.

Коли так піде далі, то всі українські адвокати, які виступають в обороні арештованих Українців, самі опиняться в польській тюрмі.

* * *

В одній з попередних статей я писав Вам про ті знущання, які терплять Українці в польських тюрмах. Ось Вам один образок:

В Перемишли арештували з невідомих причин українського студента Евгена Зубликевича, бувшого старшину української армії. Спровадили його до поліційного арешту у Львові і там держать уже **четвертий** тиждень, в морозі й голоді. Ані не випускають на волю ані не відставляють до судового арешту. На всі питання арештованого, чому його вязнять, відповідають: „Візьмемо вас до млина, тоді мусите признатися". „Взяти до млина" в поліційно-злодійській мові значить: **бити.** І так сидить він уже четвертий тиждень в морозі й голоді сам один в окремій келії під вічним страхом, що можуть кождої хвилі зайти до його келії поліцаї і „взяти його до млина"...

Додам, що Евген Зибликевич є внук польського політичного діяча Зибликевича, довголітнього маршалка галицького сойму, який був українського роду, але спольщився. За те його внук боровся в українській армії проти польського наїзду на українську землю.

* * *

В маю сього року польський суд у Львові засудив був члена Української Національної Ради, адвоката д-ра Теодора Ваня з Золочева на три місяці вязниці з постом за те, що він 1. падолиста 1918 року орґанізував українську державну владу в Золочеві. Про сей процес я писав тоді докладнійше, виказуючи, що він зі становища міжнародного права є одним з численних польських злочинів, сповнюваних на тих українських діячах, що орґанізували українську державність в Галичині. Перед процесом др. Ваньо насидівся довго в польських вязницях.

А тепер польські власти примінили до нього амнестію й повідомили його, що вже не буде відбувати кари.

Можливо, що сею амнестією Поляки будуть хвалитися перед світом.

Найперше вимучили чоловіка по вязницях і засудили, а тепер роблять йому „ласку". А за те мучать по вязницях тисячі инших.

* * *

Товариство „Просвіта", заложене 8. грудня 1868 року, хотіло в 53-ті роковини свого істнування устроїти однотижневу публичну збірку гроший на свої потреби. На устроєнне такої збірки треба дозволу властий. **Отже львівське воєводство сього дозволу відмовило,** мотивуючи се тим, що „нема особливих обставин, що промовляли би за уділеннем дозволу на таку збірку, яка тільки виїмково допускається в випадках, що заслугують на особливе узглядненнє".

Певне! Факт, що українське товариство потребує фондів на ширенне просвіти і культури між українським народом, не тільки не заслугує на узглядненнє в очах польських властий, але навпаки, їх ціль є недопустити до ширення просвіти і культури між українським народом.

Так отже Українцям не вільно дати своїх власних гроший українському товариству, бо польська окупаційна власть забороняє збирати гроші!

* * *

Польський соціялістичний часопис „Роботнік", який виходить у Варшаві, оголошує отсей урядовий документ:

„Підгайці, 23-го падолиста 1921. Староство в Підгайцях, ч. 21912/21.

Закінченнє загального спису населення.

До Відділу Управи Тернопільського Воєводства.

Виконуючи розпорядок ч. 1848 з 6. падолиста 1921, подаю в додатку **спис учителів, які при загальнім списі населення** не виказалися як громадяни польської держави і з сеї причини були усунені з посад.

Решта осіб, що перебувають в повіті на державній службі, заявили свою принадежність до польської держави".

З сього документу виходить, що Тернопільське воєводство наказало староствам усунути з урядових посад усіх учителів Українців, які при списі населення відмовилися признати свою приналежність до польської держави. Підгаєцьке староство в наведенім документі доносить, що той наказ виконало.

З сього бачимо, що в Галичині починається викидуванне Українців з урядових посад за те, що вони при списі населення не хотіли признати себе громадянами польської держави.

Прага, 12. грудня, 1921.

Др. Михайло Лозинський.

В. Самійленеко.

УКРАЇНА.

Наша славна Україна
Наше щастя і наш рай!
Чи на світі є країна
Ще милійша за наш краю?
І в щасливі, й злі години
Ми для неї живемо,
На Вкраїні й для Вкраїни
Будем жити й помремо.
Не змогли нас супостати
Взяти в кайдани свої:
Ми бороним наші хати,
Наші тихії гаї.
Не вмирає наша слава,
Не вмирає наша честь,
Бо живе в нас сила жвава,
Бо робітники в нас есть.
Гей, хто хоче всім свободи,
Поєднаймось, як брати!
Сонцем правди, світлом згоди,
Боже, шлях нам осіти!
Хай забудеться недоля
І неслава давніх літ,
Щастє-ж рівне й рівна воля
Засіяють на весь світ!

ЛЕСЯ УКРАЇНКА.

ГИМН.

До тебе Україно, наша бездольная мати,
Струна моя перша озветься,
І буде струна урочисто і тихо лунати,
І пісня від серця поллється.
По світі широкому буде та пісня літати,
А з нею надія кохана,
Скрізь буде літати, по світі між людьми питати,
Де схована доля незнана?
І, може, зустрінеться пісня моя самотная
У світі з пташками-піснями,
То швидко полине тоді тая гучная зграя
Далеко шляхами-тернами...
Полине за синеє море, полине за гори,
Літати-ме в чистому полю;
Здійметься високо, високо, в небесні простори
І, може, спітка тую долю.
І, може, тоді завитає та доля жадана
До нашої рідної хати.
До тебе, моя ти, Україно мила, кохана,
Моя безталанная мати.

ДВІ УКРАЇНИ.

II.

Ще одна „перемога" еміґрантської дипльоматії. — Умова з представником сіоністів Жаботинським. — „Вони нас не хотять!"...

(Від спеціяльного кореспондента „Свободи").

Відтинок нашої історії, який називається: „На Україні воюють, а на еміґрації пертрактують" — поповнився в останніх днях новою сторінкою, ще менш славною, ніж усі попередні.

У своїх змаганнях за всяку ціну визволити Україну ззакордону, центральна течія української еміґрації, себ-то та, що досі тримає в своїх руках прапор У. Н. Р., давно вже накинула оком на Жидівство. Нема сумніву, що ця сила, як поважний чинник міжнародньої політики, а також з огляду на проживаннє 4 мілїонів Жидів на українській теріторії, має для української справи велике значіннє, якого нехтувати не можна. Для будучности самостійної України далеко не одinаково, чи міжнароднє й українське Жидівство зі співчуттєм чи з антипатією ставити-меться до справи утворення такої самостійної України. Від того чи иншого відношення Жидівства до цеї справи може багато де-чого залежати. Такий є стан річей, і змінити тут нічого не можна.

Дійшовши до цього переконання, загалом цілком реального, наші доморослі Макіявелі й Талейрани забули тільки про одно. Власне, вони забули, що справа українсько-жидівських відносин вирішується й може вирішитись тільки на Україні, а не закордоном. Наша закордонна позиція в цій справі вже тим є невигідна, що ми тут являємося слабшою стороною. Жиди, через свою розкиданість по всіх державах і дякуючи своїй знаменитій міжнародній орґанізації, всюди почувають себе як дома, бо всюди вони стрічають Жидів місцевих, узброєних звязками, капіталами й політичною силою. Осідлого-ж Українства ніде закордоном немає: є лише українська еміґрація.

Вступати при таких умовах у пертрактації з Жидами — це значить свідомо засудити себе на ролю прохача, на ролю сторони, що здалася на ласку й неласку контраґента, отже на ролю досить негарну й для нашої гідности образливу. Відогравати таку ролю нам тим менше випадає й личить, що є ґрунт, де **ми** себе почуваємо вдома, де **ми** являємося сильнійшою стороною, де **ми** можемо диктувати умови. Цим ґрунтом є Україна. Що ми хвилево тим ґрунтом не можемо диспонувати, то це ще не підстава, щоб переходити на кумову філософію й „спускатися на дно". Коли правдива, **українська Україна** не вкапиться з цею справою, то Україна другого сорту, Україна еміґрантська, могла-б тим більше з нею зачекати.

Та дипльоматична сверблячка не дає нашим наддніпрянським потентам спати. Замісць учитися, „свого не забувати й чужого навчатись", замісць працювати, допомагати один другому, навязувати звязки для будучности, — вони все роблять „високу політику" й раз-у-раз плюхаються в калюжу. Сіли вони в калюжу й цим разом, та ще й як!

Шуканнє „контакту" з жидівськими кругами почалося вже давнійше, але реальної форми воно набрало минулої весни, коли в Берліні випадково опинився відомий жидівський письменник, сіоністичний діяч Володимир Жаботинський. Ідеаліст, але ніякий політик, Жаботинський заняв видатне місце в сіоністичній орґанізації лише дякуючи своїй письменницькій діяльности. Берлінські українські політики цього не взяли під розвагу й пертрактували з Жаботинським, яко з політиком. Ця друга помилка (перша була, що взагалі не треба було пертрактувати з Жидами **закордоном)** помстилась дуже швидко.

Навязавши звязок з Жаботинським, наші дипльомати пішли ще далі. Коли в вересні ц. р. зібрався в Карлсбаді всесвітній конґрес сіоністів, туди прибули також офіціяльні заступники У. Н. Р. — берлінський посол др. Р. Смаль-Стоцький і празький посол М. Славинський. Знов почалися конференції й пертрактації з Жаботинським, а принагідно і з иншими сіоністами, й наслідком того зявилась **умова про жидівську жандармерію,** підписана послом Славинським від імени уряду У. Н. Р. і Жаботинським од імени всесвітньої жидівської екзекутиви.

Умова ця, підписана дня 4. вересня, мала 7 точок, з яких навожу тут де-які:

„1. При війску У. Н. Р., при відділі української державної жандармерії, **утворюється автономна жидівська жандармерія** тимчасового характеру зі спеціяльним завданнєм — охороняти жидівську людність у місцевостях, занятих війсками У. Н. Р.

6. Члени жидівської жандармерії користуються всіма правами української жандармерії й за свої вчинки несе відповідальність перед законом нарівні з нею.

7. Жидівська жандармерія пересувається разом з українською жандармерією по всій окупаційній теріторії слідом за армією У. Н. Р., виконуючи свої спеціяльні завдання негайно по занятті місцевостей з жидівською людністю війсками У. Н. Р."

Цими трьома витягами можна й обмежитись, бо справа стає з них цілком ясною.

Яку користь могла дати ця умова Україні? Ніякої. Коли-б українські протибольшевицькі війска дійсно заняли Україну й жидівська жандармерія стала-б стежити за порядком, то це, вперше, означало би, що українська влада не є в силі охороняти лад і спокій (нащод вона тоді здалася?), а вдруге, це викликало-б таке боуреннє серед української людности, що саме від того й почалися-б протижидівські виступи. І розуміється ніяка жидівська жандармерія тих виступів не могла би стримати.

Українські дипльомати сподівались у душі, що ціною цеї уступки вони придбають жидівську поміч для осягнення своєї мети. Коли не поміч — то принаймні доброзичливий невтралітет, щоб світове Жидівство принаймні не казало й не переказувало, що українська влада робить погроми.

Але й ця надія зрадила. Трудно сказати, чи Жиди тут хитрують чи то справді так було, але жидівські часописи й орґанізації тепер в один голос твердять, що Жаботинський не мав ніякої повновласти підписати ту умову, а підписав її на власну руку, навіть без відома своїх товаришів по всесвітній екзекутиві. В кождім разі жидівський загал начисто відкидає цю умову, як щось цілком неможливе, й від Жаботинського тепер вимагається пояснень, які напевне скінчаться його виключеннєм з екзекутиви.

Тепер подумайте, що тут сталося. Українці шукали порозуміння з Жидами, хоч мало-б бути як-раз навпаки. Видатні українські політики їздили на жидівський конґрес і через задні двері старались переконати Жидів у своїй прихильности й доброзичливости. Представники українського уряду підписали умову, якою згори признали свою нездарність і безсилість охоронити лад і спокій на Україні. І кінець-кінцем та низка непотрібних і недостойних понижень дала той наслідок, що Жиди тепер вирікаються тої умови! Дійшло до того, що вони кидають нами, вони нас не хотять!...

На такі манівці заводить нашу еміґрацію, нашу Україну другого сорту, її змаганнє до влади, до впливу, до відогравання якої-небудь політичної ролі. Коли не можна просто, то хоч манівцями: хай через Польщу, хай через Румунію, хай через кадетів, хай через Жидів!

Щастє велике, що Україна правдива на ці блошині скоки своїх колишніх висланців не звертає уваги, а йде собі своєю рівною та широкою дорогою. Стрічає вона по цій дорозі досить вовків, шакалів і гадюк, щоб ще цікавитися блохами. Але на Дніпрових берегах вистачить лози, щоб навчити доброго розуму наших велемудрих еміґрантів, коли ненька-Україна сама визволиться й дасть їм незаслужену змогу повернутись додому.

Берлін, 12. грудня.

Радянин.

ПРОТЕСТУЙМО!

Протестумо проти окупації Польщею укр. Галичини!

Протести посилати в перших днях січня на адресу:

ALLIED SUPREME COUNCIL, CANNES, FRANCE.

В. Самійленко.

НАЙДОРОЗША ПЕРЛИНА.

Бачив я усякі перли
І коштовні самоцвіти,
Але є одна перлина,
Що з усіх найкрасша в світі.
Купувать її не можна,
Або нею торгувати;
Її часто мають бідні
І частійше ніж богаті.
Ту перлину не дістати
Ні з печер землі, ні з моря:
Тільки той її знаходить,
Хто чутким родивсь до горя.
Одібрать її не зможе
Ніяка злоба несита.
Перла та — сльоза святая,
За нещасний люд пролита.

ДОПИСІ

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА.

Американські Поляки в ролі жандармів.

Як довідуємося з часописий, то дня 26. грудня 1921 р. відбулася в Ню Йорку перед польським конзулятом українська демонстрація, котрої цілию було пікетованнє сього конзуляту за злочини Польщі написями, на яких були ті злочини виписані в англійській мові.

Як голосить вістка, то ся демонстрація зацікавила американську публику, котра, дізнавшись про поповнювані над нашим народом злочини Поляків, висказувала своє обуреннє, а дехто навіть радив висадити конзулятови вікна, щоби тим надати йому правдивший вигляд тюрми., а не канцелярії представництва якоїсь держави.

Нюйорський „Куриер Народови" (ч. 362, з 28. грудня 1921), подаючи сю вістку, вину сеї демонстрації приписує нашому митрополитови Андреєви Шептицькому. Ся польська газета взиває свій уряд до як найстрогійшого поступовання супроти таких „ренеґатів і обивателів Польскі" та пропонує, щоби польські власти сейчас зарядили супроти митрополита карне слідство і покарали його після польського закона. Рівночасно взиває також польське правительство, щоби воно постаралося вже раз виясити світови, хто то є сі бідні Українці і кілько мордів поповнили вони на польськім населенню у „Всходней Малопольсце".

І розкричався якийсь божевільний Полячок, бо думав, що на його крик прилетять зараз польські жандарми й арештують митрополита, а „украінскон дзіч" запроторять до тюрем, з яких вона вже більше світа Божого не буде оглядати. Тоді — мовляв — вже певно ніхто не відважиться виявляти злочинів імперіялістичної Польщі на світло денне.

Та бідака Полячок в своїм запалі призабув, що тут не є невільнича Польща, але свобідна Америка, що тут нема польських посіпаків, але сторожі публичного безпеченства, котрі свою власть можуть попробувати і на польській шкірі. Забув сей польський писака, що його базікання принесуть в Америці стільки якраз користи, скільки принесли польському народови кораблі „Пілсудскі" і „Ню Йорк".

Своєю скажениною польські редактори заохочують український загал до устроювання ще більше подібних нюйорському демонстраційних походів, бо, видко діло, що вони мають велику для нас вартість, коли Ляшня так біситься.

Докази, якими Ляхи хочуть нас очернювати, що буцімто Українці в Галичині допускалися ріжнородних злочинів на польськім населенню, нічим не поправлять опінії світа щодо їх держави, бо світ добре знає, що ми були нападені, що ми тільки боронились і що власне тільки завдяки нашому потуранню Ляхи є нині панами ситуації.

Та на часі добре булоб поставити сим шовіністичним польсько-американським патріотам кілька питань, на котрі, коли вони відповідять совісно, то тоді раз на завше відхочеться їм шкодити Українцям з „Малопольщі". Ось ті найважніщі питання:

1. Чому армію Галлера і прочу братію, котра напала на українську землю, Поляки називають оборонцями, а не бандитами, якими властне прозиває українське населеннє, котре боронило своєї землиці перед наїзником?

2. Чому Польща, будучи сама невиличимою калікою, накидається зі своїм „опікунством" українському народови?

3. Чому Польща, знаючи добре, що в Східній Галичині живе лише жменька Поляків (переважно таких, котрі по польськи не уміють говорити), доконче намагається посісти сю маленьку країну? (Ми знаємо, що Полякам розходиться о природні богатства в тій країні).

„Браця" в старім краю намагаються бодай підсунути українському населенню якусь куценьку автономію, але американські Ляхи знають лише кричати, щоб як найскорше нас позамикати, щоб і сліду по нас не стало.

Чисте божевілля!

М. Стоколоса.

АДИСОН, КОНН.

Помагаймо українським воякам на чужині!

Ми знаємо з української преси і з приватних листів, як живеться тим нашим воякам-героям, котрі опинилися поза межами свого рідного краю, за який вони свою кров проливали. Найбільше тих українських мучеників находиться тепер у Чехо-Словаччині, яка, заключивши з Поляками союз, починає поволи сповняти їх домагання дотично інтернованих у себе Українців. Наслідком сеї чесько-польської політики життє українських жовнірів у чесько-словацькій републиці стає щораз гірше, а доказом того ті нарікання, які ми читаємо в присиланих до нас письмах.

Таке письмо дістав я також від свого товариша Василя Ціжмана, котрий перебуває в Міловіцах (Чехія). Що сей український вояк перетерпів на всіх воєнних фронтах, сего і на воловій шкірі не списав би. Читаючи його лист, дивом дивуєшся, як чоловік міг пережити таке страшне горе і не стратити змислів.

„Колиб так — пише тов. Ціжман — усю ту дорогу, яку я перейшов підчас воєнної кампанії, звести до одної прямої лінії, то вона сягала би напевно відси аж до Америки і назад".

Поминаючи всі ті страховищі і тортури, які мій нещасливий товариш перебув у ріжних боях і полонах, я позволю собі навести тут з його листа один уступ, який відноситься до війни українсько-польської.

„Видержали ми сю війну — пише Ціжман — через 9 місяців. Захищали ми галицьку землю перед нападами ненаїсної Ляшні, котра нападала і рабувала наш рідний край при помочі чужих гармат, чужої амуниції і зброї, чужих харчів та одягів, а навіть чужої команди й офіцирів. А в девятім місяци безнастанного бою, коли з Франції наспіла Ляхам на підмогу значна армія Галера, і коли в таємнім порозумінню з Ляхами вдарила на нас ззаду ще й Румунія, ми були приневолені відступити зі своєї власної, рідної землі на чесько-словацьку територію, де нас розброїли й інтернували. В таборі у Німецькім Яблінним (біля німецької границі) ми сиділи через оден рік і тяжко бідували. Всього нам бракувало; не було одежі, не було доброго харчу — трактували нас вівсяною кашею. Кождий з нас ходив голий і босий, лягав спати на голі дошки і т. д. Відтак, аби поліпшити своє незавидне положеннє, ми почали розлазитися на роботу, але се ані дрібки не поправило нашої щербатої долі. Нас харчують лише так, аби чоловік з голоду не згинув, а одежі не дають майже ніякої".

Не хочу надуживати терпеливости читача наводженнєм чи переповідуваннєм поодиноких уступів з письма мого товариша, але зазначу коротко, що положеннє наших вояків у Чехо-Словаччині — се одна велика рана, якої нема кому гоїти. Лише дуже маленький процент тих нещасливців повідшукували (переважно за посередництвом нашої „Свободи") своїх свояків і знакомих в Америці тай ті, по своїй змозі, помагають їм матеріяльно. Але що значить така поміч? Се крапля в морі!

От і прийшло мені на думку, чи не могли ми тут з нагоди Христового Різдва зібрати дещо на коляду для тих українських вояків, котрі з голоду і холоду занапащують своє молоде життє в чужій, непривітній стороні.

Я не буду говорити богато на сю тему, бо се річ загально звісна, а впрочім — тут річ не в говоренню, а в актуальній помочі. Коли ми розуміємо страшні слова: „голод", „холод", „безнадійність", „розпука", то нам не треба на сю тему ніякої проповіди... Ми зробимо обовязок людскости і не дамо загибати своїм рідним братам, котрі за нас і для нас своє життє жертвували.

Отже збираймо коляду для українських вояків на чужині!

Семен Кунікевич.

ПОДЯКА.

Засилаю Вам, Вп. Урядники У. Н. Союза, сердечну подяку за так скору виплату посмертного в сумі $500, з причини смерти бл. п. мого найдорозшого мужа, Івана Клима. Дай Вам, Боже, щастя і здоровля, щоб Ви надалі могли так в порядку провадити нашу дорогу організацію. — **Анна Клим,** Сюард, Па.

ҐЕАТРАЛЬНІ ПРЕДСТАВЛЕННЯ

AUBURN, N. Y.

Заходом Укр. гр.-кат. парохії відограється **НІЧ ВИФЛЕЄМСЬКА** на Рождество, то є **в суботу і неділю 7. і 8. січня 1922 в гали Кащака,** cor. Perrine і Washington Sts., о годині 7. вечером. В представленню виступає 40 осіб, хори і орхестра. Дохід на церков. Вступ 50 цнт., діти 10 цнт. Режісер і діриґент М. Сокольський, Орхестра Mr. Bishops. Суфлер М. Денеґа. На се представленнє запрошуеться всіх місцевих і позамісцевих Українців до численної участи. — КОМІТЕТ. 2-4

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ҐАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЄ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. А ПРОСВІТА — СЕ СИЛА. — ПИШІТЬ ПО НАЙНОВІЙШИЙ ЦІННИК КНИЖОК.

ПОВІДОМЛЕННЄ.

Сим подається до загального відома, що Екзекутива У. Н. Союза, в увзглядненню численних домагань урядників відділових, з огляду на усталений звичай по відділах У. Н. Союза, в цій порі року приймати нових членів до організації за зменшену ціну вступного, ухвалила, що в місяцях СІЧНИ і ЛЮТІМ 1922 року буде приниматися НОВИХ ЧЛЕНІВ ДО У. Н. СОЮЗА ЗА ОПЛАТОЮ ТІЛЬКО 50 ЦЕНТІВ, ВСТУПНОГО.

ЗА ЕКЗЕКУТИВУ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА:

ІВАН КАШТАНЮК, гол. рекорд. секретар.

Дано в Джерзи, Сіти, Н. Дж. 28 грудня 1921 р.

ВЯЧЕСЛАВ БУДЗИНОВСЬКИЙ.

КРОВ ЗА КРОВ

НА ЗАПОРОЖУ.

Оповіданнє з другої половини 17-сотих років.

(Продовженнє).

(10)

Василь вернув до тої десятки козаків, котру полишив був під проводом Петра. Між ними були оба ті, з котрими Петро підглядав московський табор: Криворучка і Недоля. Тепер Василь казав Петрови іти до козачого табору і взяти провід в свої руки. Не можна було предвидіти, що станеся, отже в таборі потрібний був провідник, що знав весь плян і мав голову на карку. Недолі Василь казав лишитися на місци, щоби, як прийдуть Татари, а він сам з якої будь причини не прийде, завів їх на визначене для них місце. Сам з прочими девятьма підійшов під московський табор і станув на місци, де мало бути леговище гетьманців. Вони, спокущені обіцяним медом вже давно відійшли що до одного до табору Запорожців. Трех Запорожців Василь зараз відрядив, щоби обійшли навкруги московське леговище та придивилися, як Москалі розклалися і де стоять їх вартові. Скоро лиш розвідники прийшли з обзорин, Василь вернув до Недолі. За малу хвилину з трави стали висуватися Татари.

— А се на що? — спитав Василь, бачучи, що кождий Татарин мав вязанку сухого четиня встромлену на спис.

— Сим в московськім таборі зробимо з ночи ясний день. Засвітимо, щоби наші луки і рушниці добре бачили свою ціль. Мусимо уважати, щоби не змарнувалась ні одна стріла, ні одна куля. Инакше ми гірко відпокутувалиб наш напад. Сили не рівні. Їх більше ніж в троє тільки. Нас лише шістьдесять, а москалів двіста. Бодай половина Москалів мусить впасти, заки друга половина протре очі і зміркує, що діеся. Заки решта вхопить збрую і стане боронитися, мусить з тої другої половини впасти знов половина. Аж тоді, коли та решта стане до бою, будуть по обох сторонах рівні сили.

— Ви відразу будете мати перевагу, бо Москалі сплять розділені і не разом скочать у бій. Більша половина спить покотом у траві. Офіцири з третиною мужви розмістилися у возах прикритих полотном. Аж по довшім часі годні будуть вилізти. Та ще й якийсь час будуть питати, що таке сталося. До тої пори ви вже справитеся з тими, що сплять під чистим небом. Справитеся, заки вони подумають про оборону, бо будуть заспані і стривожені. Ось там на боці я буду стояти з десятьма козаками. Як треба буде, то прийду на виручь.

— Насамперед треба спрятати вартових, — промовив татарський отаман.

— Там тобі двох моїх козаків, що знають де вартові стоять. Покажуть вам.

Василь вернув до своїх і післав Татарам обох розвідників. Вони попідводили Татар аж до місць, з котрих можна було добачити вартових. Татари з ножами в зубах повзли на черевах дальше. По хвили з кількох сторін зарахкали жаби. Се були для цілого чамбула знаки, що московського табора вже не пильнують ніякі вартові. Козаки підвели тоді татарський чамбул під сам табор і самі відійшли до своїх, там де було леговище гетьманів і де дожидав їх Василь.

Підсунувшися під табор, Татари позапалювали вязанки четиня, які мали на списах. Коли четинє вже горіло, кождий Татарин замахнув сим огняним снопом і вкинув до середини табора, між вози і сплячих на земли Москалів. В таборі стало так ясно, як в білий день. Татари бачили там найменшу дрібку. Між тим Татар, що стояли в тіни, з освітленого табору годі було добачити. Позбуджені світлом Москалі посхоплювалися на ноги. Неоден горіючий сніп упав таки на сплячого Москаля і добре попік його. Декотрий з болю і з жаху заревів неначе підрізаний бик і тим ревом ще більше наполохав других.

Коли Москалі вже посхоплювалися на ноги, загриміла сальва з мушкетів. За нею посипалися стріли з луків. Рушниці, котрих вже ніколи було в друге наряджати, Татари покидали на землю і лише з луками і ножами в руках метнулися між Москалів, що безладно і безрадно бігали сюди й туди.

Вже розвиднювалося, коли Василь з десятьма козаками перебрив річку, простуючи до свого табору. Зараз за річкою зустрівся з Петром. Коли стріли затихли, Петро троха зі шкіри не вискочив був, цікавий, як все те скінчилося. Не міг видіти на місци, отже пустився до річки і там вижидав вісти.

— Кінець? — спитав, коли зійшовся з Василем.

— Кінець. Пішло надсподіване добре. В такім ділі на ватагу сего Татарина можна покладатися. Поклявся мені ястру не брати й ні одного не випустили. Так і зробив. Не спася мабуть ніоден Москаль. Ранених Татари подобивали. Коли вже сіріло, оглянули степ кругом побоєвища... Не побоєвища... різні. Там таки не билися, лише різали. В кількох місцях трава була видоптана в степ. Татари, очивидно, здогадалися, що деякі Москалі спаслися бігством. Посідали на коні і пустилися у степ, по три на кожду тропу. Так переймили і справили на той світ ще вісім Москалів... Мають заплату за Березівку!

— Ти що робив за весь той час?

— Ми в різні участи не брали. Стояли весь час оподалік. Татари самі справилися з Москалями... Я і вдоволений і досадно мені... що між ними не було Филемонова. Коби то ще на него наскочити!

— Ти дуже добре зробив, що не пустив наших до сеї поганої роботи. Бо всеж таки то погана, не лицарська річ. То не був чесний лицарський бій, лише чиста різня. Козача шабля не повинна плямитися кровю в той спосіб пролитою.

— Різня... Се справді була різня, не бій. Кров за кров! Але ми війско... Ми лицарі,, не кати. Тим то й я і мої товариші лишили шаблі в піхвах. Але з ними я і чесного бою був би не розпочинав. Вони не варті були того, щоби чесний лицар мірявся з ними, як рівний з рівними. Вони прості злочинці, що заслужили собі на смерть з руки ката. І я передав їх у руки катів. Березівчани погибли з їх катівських рук. В такий самий спосіб вони погибли з рук татарських катів. Котюзі по заслузі... Коби ще Филемонова, коби ще Филемонова!...

— Відумерщину взяли Татари?... Вдоволені?

— Всю, бо я так з ними умовився був. Лише для Гетьманців я з тої добичі виторгував дві мажі з харчами і по дві пари волів до кождої мажі... Що вони роблять? Я потерпав, що скоро почують стрілянину, то прибіжать ратувати відданих під їх опіку Москалів. Тоді неоден був би пішов разом з Москалями землю гризти. Як ти їх здержав?

— Хотіли іти. Але тоді, коли зачалася стрілянина, вони вже були підхмелені. Зразу, як і всі наші, здивувалися, бо не знали, що се значить. Вони від наших чули про те, що ми полонили були якихсь двох Татар. Через те й стали брати під розвагу можливість татарського нападу на Москалів. Гетьманці ваґувалися. Не знали, що робити. Не дуже то мали охоту йти ратувати сих, як казали, песявірів. І меду жаль їм було. В сій боротьбі між обовязком і спрагою, по стороні обовязку станув страх перед карою. Вони знали, що як вернуть домів, у свою Полтавщину, то Москва навчить їх, що се значить самовільно лишити табор. Тим більшої кари боялися, як би сей наскок Татар, чи иншої якої „біди" зле закінчився для Москалів. Врадили вертати.

— „Зле", подумав я. „Треба їх за всяку ціну придержати".

— Я насамперед похвалив їх за се, що не забувають за свій обовязок, за свою лицарську честь. „Але з сего не виходить", кажу їм, „щоби ви, заки підете спасати Москалів, не розпрощалися з нами гідно. Випиймо по пращальному кухлеви!" По сім пращальнім кухлеви... а вже дуже незручно держалися на ногах, випили ще по кухлеви, для „скріплення завзяття". Потому пили „на погиіль Татарам!" Нарешті, але тільки деякі твердолоби, бо більшість вже повалилась була в траву, пили „на погибіль Москалям!" Досить, що мід був дужший, ніж почуттє обовязку і страх перед карою. Лишилися всі і ще до тепер сплять мертвецьким сном.

— Нехай дальше сплять!

— Але що потому зробити з ними, як рушимо в дальшу дорогу? Сяк чи так треба цілу ту пригоду вдержати в як найбільшій тайні. Вони, як протверезяться, вернуть до Москалів і знайдуть таборище заслане трупами. Здогадаються, що ми нарошне відтягли їх від Москалів. Наші люди всі задержать язик за зубами. Але ті? Їх не можна ані домів пустити, ані до Січи вести. До того дома жде їх кара...

— Я так само думаю. Ні до Січи, ні домів.

— Так щож зробити з ними?

— Ще пора про се думати... Насамперед, заки взагалі рушимо в дальшу дорогу, треба нам самим продріматися. Се вже друга неспана ніч. Розставмо сторожі і лягаймо спати... Так до південя.

Полягали, та сон їх не брався. В їх головах було як в комашнику. Найбільше морочило їх питаннє про се, як Гетьманців задержати на Запорожу. Не схочуть, бо вони дома полишили родини.

— Ти спиш? — спитав Василь Петра.

(Далі буде).

УКРАЇНСЬКІ ПРИВАТНІ ШКОЛИ В ГАЛИЧИНІ

40 літ діяльности У. П. Т. (Українського Педагогічного Товариства).

В цему місяці святкує Українське Педагогічне Товариство сорокові роковини свойого істнування і своєї діяльности. Сорок літ минуло вже з того часу, як невеличкий гурток людий заснував у Львові „Руське Товариство Педагогічне", якого первісною цілию було: згуртувати українське учительство до педагогічної праці для рідної школи. Може ще не зовсім ясно, але інтуітивно відчували перші основателі грозу, яка мов чорна хмара насувалася на нашу українську школу від 1868 р. з утворенням Краєвої Шкільної Ради. Не передбачували ще тоді, яке велике завдання припаде в будучині нашому педагогічному товариству, щоби ту хмару розсіяти. Але й первісна ціль була для тодішнього громадянства симпатичною і в члени товариства починають вступати люде ріжних станів і ріжних партійних поглядів, між иншими і такі, які згодом найшлися у скрайно ворожих таборах. (Згадати хочби Володимира і Олександра Барвінських, Осипа Маркова і Осипа Мончаловського.) Але в той час ідея товариства єднала найскрайніщі елементи.

Поволи, дуже поволи добувало собі нове товариство зрозуміння серед широких мас народу — дрібними кроками йде сперва його робота. Коли глянемо на неї з перспективи сороки літ, то видасться вона нам може і маловартною — але не забуваймо, що треба буйних весняних вітрів, щоби брость дерева пустили, чим більший огонь, тим краще кується зелізо — прийшли і на УПТ. такі хвилини, весняних бур і гарячих огнів, що пхнули його вперед і первісного спокійного педагога, що редагував „Учителя" і „Дзвінок", зробили поборником прав рідної школи в найширшому національному розумінню.

Перша діяльність товариства це видання книжочок для молодіжі, педагогічного журналу і газетки для дітей. Відтак прийшла черга на заснування інститутів для хлопців і для дівчат (1888-89). В тому часі поширює товариство свою роботу і на провінцію через закладання філій, яких по 1900 рік було вже 12.

Великого значіння для будучого напрямку діяльности товариства було заснування в 1898 році першої української дівочої виділової школи ім. Шевченка у Львові. Вона то і стала першим звеном довгого ланца, що нині опасує наш край. Початок його держить у своїх руках — жінка. Символ, який порозуміли мабуть і перші ініціятори школи, націоналізацію виховання треба зачинати від жіноцтва, від будучих матерей вихователькок нового покоління.

В 1903 р. повстає заходом УПТ. перший український жіночий учительський семінар у Львові, а при ньому розвивається постепенно і школа вправ.

За тими першими приватними нашими школами повстають згодом і другі в самому Львові і по усіх більших центрах Східної Галичини — школи народні і гімназії, курси семінарійні і підготовляючі до середних шкіл.

Богато енергії і заходів присвячувало УПТ., а саме Головний його Виділ справам бурс хлопячих у Львові. Щоби шкільний молодіжі з провінції дати належне у Львові приміщення, приступило товариство в 1900 р. до будови великої бурси при вул. Потоцького, що мала дати приют 200 — 250 ученикам. Бурсу виставлено величезним коштом пів міліона корон — але трудноці фінансової натури приневолили товариство вже в 1912 р. бурсу продати, а за одержані гроші куплено каменицю на меншу бурсу (100—120 учен.) і площу при вул. Садівницькій.

Поладнавши з клопотами фінансовими, могло товариство інтензивніщу роботу розвинути на инших ділянках.

Видавничий рух в тому часі змагається в товаристві о стілки, що приступлено до видавання підручників для середних шкіл і видано їх до війни звиш 20. Загалом видало товариство за час свойого існування 165 книжок для дітей і молодіжі. 22 для учительства, 20 шкільних підручників, образкових видань 16, инших 10. Видало 26 річників „Учителя", 25 річників „Дзвінка" видавало переписні листки, стінні календарі, марки і телеграми У. П. Т., шкільні зошити, друки і формулярі для діловодства шкіл, філій і кружків УПТ.

Поширюючи свою діяльність, товариство шукало все нових доріг до кращого зреалізування своїх завдань і тим пояснити треба часті зміни його статуту. Вже в 1902 р., а ще більше в 1906, розбито централістичний устрій товариства, надаючи філіям, широку автономію і право засновувати Кружки, через що могло УПТ. дотерти і до найдальших закутин краю — сіл. Це справді оживило провінцію — вже в 1910 р. числить товариство 51 філій, а 4298 членів. Але переломову хвилину в життю товариства становить 1912 рік, приняття четвертого з черги нового статуту, який опертий на статутах анальогічних чужих організацій, а примінений до наших умовин, основно зміняв цілий устрій товариства. Змінено і назву щойно тепер на Українське товариство педагогічне.

І ось УПТ. з колишнього центрального товариства стає союзом поодиноких самостійних органів, себто Кружків, що повстають на місце давних Філій Кружків. Нові Кружки перебирають на себе тепер властиву роботу освітну і педагогічну, кождий на своїй терітороії, а начальна Управа, звільнена від тягару величезного обсягу справ, може тим інтензивніще виконувати загально принціпіяльні завдання.

В рамах нового статута приступила нова Головна Управа в 1914 р. з найкращими плянами і надіями до своєї роботи. Шлях був ясно намічений, робітники найшлися, реорганізація началася. Педагогічно-організаційна комісія ладить статистику наших українських шкіл у цілому краю — спеціяльний організатор їздить по Філіях з рефератом про нові завдання Кружків, Головна Управа приготовлює проект педагогічного конгресу у Львові на листопад 1914. Небо було ясне і погідне — величавий здвиг „Січей" і „Соколів" в останніх днях червня повищив підем духа у всіх, розбудив віру в наші сили.

Та в самому розгарі цеї інтензивної роботи товариства загуміли гармати і воєнна хуртовина спинила усяку педагогічну і освітну діяльність. Школи УПТ. перестали фунґувати — звинено жіночий учительський семінар і школу вправ у Львові — для інституту ім. св. Ольги не стало приміщення — видавництво „Учителя" і „Дзвінка" припинено. Кружки на провінції закинули свою роботу — затих шкільний дзвінок, заговорили кріси і самострілі.

Але воно не тривало довго. Прошуміла буря, розсунулися хмари, у темряву заглянув луч. І Українське Педагогічне Товариство відновлює свою діяльність зі здвоєною енергією, бо круг його компетенції і морального виливу мусить обняти тепер цілий край. Ухвалою представників усіх наших центральних політичних, освітних і економічних організацій з дня 3. червня 1920 р. признано УПТ. найвищою владою усього нашого приватного народнього і середнього шкільництва, усіх шкіл для образування української молоді.

УПТ. відновлює усі свої колишні аґенди, в першій мірі школи. Будяться до життя давні, виростають нові. Ще ніколи перед війною не горнулося стільки дітвори до наших шкіл, як саме тепер — немов війна, що загрозила нам утратою національного істнування, навчила наших батьків дорожити рідним словом, ріднею школою, в ній шукати захисту против ворожих филь навали.

Сьогодня **у самому Львові,** в центрі галицької волости, маємо **вісім шкіл УПТ.:** 3 семиклясові школи (дівоча ім. Шевченка, дівоча і хлопяча ім. Грінченка), 4 клясову хлопчину школу ім. Шевченка, 2 чотирокласові мішані школи (ім. короля Данила і князя Льва), 4 клясову мішану школу на Левандівці і 2 клясову на Клепарові. В усіх тих школах вчиться 2003 дітей в 54 відділах, учительських сил є 68. На удержання одних своїх львівських шкіл видало УПТ. в останніх трох місяцях 1.898.121 мк.

І на провінції поглубилася і поширилася останніми часами ідея „Рідної Школи". Повстають **народні школи: в Перемишлі** 574 літ.), **в Стрию** (400). **в Станиславові** (349), **в Дрогобичі, Золочеві** (235). **Рогатині** (110), **в Долині** (166), **в Копичинцях** (122), в **Городку.** Дейно найдеться гурт щирих наших людей, що вміють викресати в темряві огонь, понести віру у зневірену товпу — там на підложу, справленому любовю, виростає рідна школа. Народна і вища.

Давні наші **приватні гімназії,** підірвані тут і там воєнним лихоліттям, розвиваються таки дальше, наперекір усім невзгодинам: в **Яворові** (7 кляс, 138 учен.), в **Рогатині** (5 кляс, 209 учен.), в **Чорткові** (8 кляс, 213 учен.), в **Долині** (8 кляс, 201 учен.), в **Коломиї** (жіноча 6 кляс, 159 учен.) в **Станиславові** (жіноча 3 кл., 91 учен.).

Гімназійні курси ведуть кружки УПТ.: в **Золочві, Дрогобичі, Комарні, Калуші, Кутах, Глинянах, Луці к. Самбора, Любачеві, Любіні, Великому, Добромилі, Радехові, Снятині.**

Семінарійні курси маємо: в **Долині** (4 роки), в **Калуші** (1 рік), в **Коломиї** (4 роки, 177 учен.), в **Стрию** (4 роки, 120 учен.), в **Станиславові** (80 учен.), в **Тернополі** (4 роки, 107 учен.). В цему році відновлено також жіночий семінар у Львові, відкриваючи І. рік, який числить 16 учениць.

Від кількох літ уладжує також УПТ. **семінарійні курси матуральні,** щоби придбати для наших шкіл своїх учителів і відкрити дорогу горожанської служби для свойого народу соткам нашої молоді, що недавно ще стояла в огнях бою, а тепер опинилася без средств до життя. В цему році істнують матуральні курси: у Львові (50 канд.), в Копичинцях (35), в Яворові (15).

Дбаючи про школи, не могло УПТ. позабути і на головну підпору цих шкіл, на своє учительство, яке з правдивою самопосвятою, мимо нужденної платні, стоїть на своїй вартовій стійці, береже народньої кріпости, народнього добра — повірену собі дітвору і молодіж. Головна Управа УПТ. перевела в останніх місяцях унормування платень свойого львівського учительства, щоби тим найкращим народнім працьовникам забезпечити трохи ліпші життєві умовини і дати їм змогу вповні віддатися рідній школі, навчанню і вихованню без висушуючої мозок журби о насущний хліб.

Навязуючи до передвоєнної своєї видавничої діяльности, товариство приступило до зорґанізування анкети в справі видання українських підручників для наших середних шкіл. По них прийде черга на книжки для всенародніх шкіл, на лектуру для дітей і молодіжі, на діточу газетку.

Поширена організаційна праця товариства на Львів і на провінцію вимагала і збільшення канцелярійного персоналу і персоналу відділу „Рідної Школи", який взяв на себе пропаганду ідей товариства у найдальші закутини краю і поза край аж ген за океан, між наших американських братів. — А ціль цеї пропаґанди: здобути фонди на „Рідну Школу". А тих фондів треба нам з кождим днем більше, бо з кождим днем ростуть освітні запотребування у нашого народу — прибуває шкіл, прибуває учителів, треба нам власної хати на школу, на бурси, на інститути, на магазин книжок, на книгарню, на салі відчитові, на бібліотеки діточі, на многомного це інших річей. І фонди мусять на це найтися і найдуться певно, як що тільки кождий член великої української громади зрозуміє клич „Рідної Школи":

В ШКОЛІ — НА БУДУЧИНА!

А найпаче такий народ, як ми, що протирається ще терністим, колодами заваленим шляхом до сонця свободи, такий народ усі свої надії мусить оперти на школі, на цій всенародній школі, що обійме весь край, що не полишить ніодної української дитини без освіти у рідному слові, не позволить тинятися безрідним сиротятам попід чужі плоти. Докіль у нас своя школа і ми можемо її самі удержати — то в наших руках ключ, що скорше чи пізніще нам двері тюрми і виведе на ясний світ.

В сороклітні роковини істнування УПТ. киньмо оком на його діяльність, а опінивши все, що було в ній доброго, змірившги велич завдання, яке стоїть перед товариством тепер і в найблищому майбутньому, станьмо в ряди борців за „Рідну Школу" — не яко членів прихильників, а справжних борців, що виборють їй моральну і матеріяльну поміч усего громадянства і вірно стоятимуть при ній проти всяких ворожих затій і не дадуть віднасти ні одній її частинці і таким кріпким муром любови, самопосвяти і жертвенности окружать свою „Рідну Школу", що вона спокійно зможе сповняти одну лишень задачу: вчити і виховувати, бо всі инші журботи матеріяльного характеру переберe на себе цілий народ.

К. М.